HÖGSTA DOMSTOLENS
DOM

meddelad i Stockholm den 12 mars 2026

Mål nr
B 5723-24

PARTER

Klagande

F.M.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat D.M.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt penningtvättsbrott m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2024-06-19 i mål B 6807-23

_____

Besöksadress
Riddarhustorget 8

Telefon
08-561 666 00

Öppettider
måndag–fredag
08:45–12:00
13:15–15:00

Postadress
Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

E-post
hogsta.domstolen@dom.se

Webbplats
www.hogstadomstolen.se

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på så sätt att

- åtalet för grovt penningtvättsbrott ogillas,
- påföljden bestäms till fängelse i två år och tre månader och
- i beslag tagna kontanter om 610 000 kr förklaras förverkade med tillämpning av 36 kap. 1 b § brottsbalken i dess lydelse före den 8 november 2024 (del av punkten 5 i stämningsansökan den 3 oktober 2022, 2020-5000-BG125090.13).

D.M. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av F.M. i Högsta domstolen med 23 200 kr. Av beloppet avser 17 073 kr arbete, 1 487 kr tidsspillan och 4 640 kr mervärdesskatt. Kostnaden ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

F.M. har yrkat att åtalet för grovt penningtvättsbrott ska ogillas, att påföljden under alla förhållanden ska mildras och att åklagarens yrkande om förverkande av i beslag tagna kontanter om 610 000 kr ska ogillas.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 10.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. F.M. dömdes i tingsrätten för grovt narkotikabrott, grovt penningtvättsbrott och ringa dopningsbrott begångna den 11 oktober 2020, grov olovlig körning och brukande av falsk urkund begångna den 19 mars 2022 samt dopningsbrott begånget den 27 maj 2021.

Dok.Id 346676

2. Det grova narkotikabrottet avsåg innehav i överlåtelsesyfte av 5 406 gram cannabis, 165,8 gram cannabisväxtdelar och 971 tabletter tramadol, samt innehav av 30 tabletter oxykodon, 25 tabletter alprazolam och 2,28 gram kokain. Enligt tingsrätten hade brottet ett straffvärde som motsvarade fängelse i två år och tre månader.

3. Åtalet för grovt penningtvättsbrott avsåg enligt åklagarens gärningsbeskrivning att F.M. uppsåtligen hade förvarat 610 000 kr i kontanter i sin bostad i syfte att dölja att pengarna härrörde från brott eller brottslig verksamhet. Brottet skulle anses som grovt med hänsyn till att det var fråga om kontanter till ett betydande värde. Åklagaren åberopade 3 § första stycket 1 och 5 § första stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

4. Kontanterna påträffades vid en husrannsakan i F.M.s bostad. De förvarades öppet på en fönsterbräda i ett förråd intill köket. Dörren till förrådet var stängd men inte låst.

5. Tingsrätten konstaterade att F.M. hade begått grovt penningtvättsbrott på det sätt som åklagaren påstått. Enligt tingsrätten hade brottet ett straffvärde som motsvarade fängelse i nio månader.

6. Brottet brukande av falsk urkund, och dopningsbrottet den 27 maj 2021, hade enligt tingsrätten vardera ett straffvärde som motsvarade fängelse i en månad medan brotten grov olovlig körning och ringa dopningsbrott låg på bötesnivå.

7. Tingsrätten – som inte ansåg att det hade förekommit sen lagföring eller långsam handläggning – bestämde påföljden, med utgångspunkt från den samlade brottslighetens straffvärde, till fängelse i två år och sex månader.

Dok.Id 346676

8. Tingsrätten beslutade också, med tillämpning av 9 § lagen om straff för penningtvättsbrott, om förverkande av bland annat 610 000 kr i kontanter. Åklagaren hade åberopat 36 kap. 1 b § brottsbalken.

9. Hovrätten, som tillämpat narkotikastrafflagen (1968:64) i dess lydelse före den 1 juli 2023, har fastställt tingsrättens dom. Hovrätten har inte gjort några andra bedömningar än de som tingsrätten gjort i frågorna om skuld, påföljd, straffmätning och förverkande.

Prövningstillståndet och målet i Högsta domstolen

10. Högsta domstolen har, med utgångspunkt i hovrättens bedömning att kontanterna om 610 000 kr härrör från brottslig verksamhet, meddelat prövningstillstånd beträffande F.M.s överklagande i fråga om grovt penningtvättsbrott, i fråga om påföljd, och i fråga om förverkande av kontanter om 610 000 kr som tagits i beslag.

11. Målet gäller främst om förvaringen av kontanterna har utgjort en sådan åtgärd i penningtvättssyfte som förutsätts för straffansvar enligt 3 § första stycket 1 lagen om straff för penningtvättsbrott.

12. Riksåklagaren har i Högsta domstolen justerat gärningsbeskrivningen och gör gällande att F.M. har förvarat kontanterna i syfte att dölja att de härrör från brott eller brottslig verksamhet eller att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde (jfr p. 3).

Allmänt om penningtvättsbrott

13. Penningtvätt kan förenklat beskrivas som åtgärder som syftar till att dölja eller omsätta vinster från brottslig verksamhet och, i förlängningen, skapa förutsättningar för att investera vinsterna i legal verksamhet. De skyddsintressen som motiverar en kriminalisering av penningtvätt är dels

Dok.Id 346676

enskildas och det allmännas rätt till skydd för egendom, dels intresset att effektivt kunna bekämpa framför allt ekonomisk och organiserad brottslighet. Ett ytterligare skyddsintresse är att motverka att brottsutbyte förs in i och cirkulerar i de finansiella systemen. (Se prop. 2013/14:121 s. 49.)

14. Den första kriminaliseringen av penningtvättsgärningar infördes genom tillägg i två punkter i straffbestämmelsen om häleri (se 9 kap. 6 § första stycket 3 och 4 brottsbalken, SFS 1991:451, samt prop. 1990/91:127). Genom ändringar 1999 infördes en ny straffbestämmelse om penninghäleri i 9 kap. 6 a §, som ersatte den tidigare regleringen i häleribestämmelsen (se SFS 1999:164 och prop. 1998/99:19).

15. Den nu gällande regleringen finns i lagen om straff för penningtvättsbrott. Vid införandet av den lagen kriminaliserades även penningtvättsåtgärder som vidtas av den person som har begått förbrottet, dvs. självtvätt. (Se prop. 2013/14:121 s. 54 f.)

16. Straffansvar för penningtvättsbrott enligt huvudbestämmelsen i 3 § förutsätter, förutom att egendomen i fråga härrör från brott eller brottslig verksamhet

- dels att gärningen syftar till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde,
- dels att gärningsmannen antingen överlåter, förvärvar, omsätter, förvarar eller vidtar annan sådan åtgärd med egendomen (se 3 § första stycket 1) eller vidtar någon åtgärd som typiskt sett innebär att egendomens ursprung eller ägarförhållandena blir svåra att klarlägga (se 3 § första stycket 2).

Dok.Id 346676

17. I 3 § första stycket 1 anges ett antal förfaranden med den egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet. Uppräkningen är inte uttömmande. Första stycket 2 handlar inte om åtgärder som vidtas med den brottsligt åtkomna egendomen utan förfaranden som syftar till att skapa en rimlig men falsk förklaring till en förmögenhetsökning som uppkommit genom brott eller brottslig verksamhet.

18. I förarbetena till den nu gällande lagen angavs att när det gällde frågan om vilka handlingar som skulle träffas av bestämmelsen om penningtvättsbrott var avsikten inte att göra någon förändring av det straffbara området och att tidigare förarbetsuttalanden och praxis därför i allt väsentligt var relevanta (se prop. 2013/14:121 s. 51).

Kravet på åtgärd och penningtvättssyfte

19. Det krav på penningtvättssyfte som uppställs är kopplat till gärningen, inte till gärningsmannen. Det betyder att gärningsmannen själv inte behöver ha ett sådant syfte. Det är tillräckligt att någon medverkande har det. Om det är en medverkande som har penningtvättssyftet, krävs att gärningsmannen har uppsåt avseende detta förhållande. (Se prop. 2013/14:121 s. 108 f.)

20. Vidare krävs att gärningsmannen vidtar en sådan åtgärd som anges i någon av paragrafens båda punkter. Det är alltså inte varje befattning med brottsligt förvärvad egendom som ska föranleda ansvar.

21. Straffansvaret enligt 3 § första stycket 1 är inte avsett att omfatta vardagliga befattningar eller transaktioner utan åtgärden ska ha ett mer eller mindre uttalat syfte att hjälpa någon att dra nytta av ett brottsligt förvärv. Åtgärden ska alltså vara av viss kvalitet. I lagtexten kommer detta till

Dok.Id 346676

uttryck genom kravet att åtgärden ska vidtas för att dölja att egendomen härrör från brott eller att främja möjligheter för någon att tillgodogöra sig egendomen. (Jfr prop. 1990/91:127 s. 53 och prop. 2013/14:121 s. 56 f. och 110.)

22. Det sagda innebär att helt normala eller vardagliga åtgärder som består i överlåtelse, förvärv, omsättning, förvaring eller annan sådan åtgärd inte föranleder ansvar, såvida det inte av omständigheterna framgår att åtgärden har ett penningtvättssyfte (jfr prop. 2013/14:121 s. 52 och ”Penninghäleri vid bilköp” NJA 2006 s. 103).

23. När en person har vidtagit någon sådan åtgärd som anges i 3 § första stycket 1 krävs det alltså för ansvar att det framgår av gärningen, eller av någon annan omständighet, att den vidtagits i penningtvättssyfte.

24. Om den person som begått förbrottet överlåter till någon annan person att exempelvis förvara egendom som åtkommits genom brott kan penningtvättssyfte i många fall konstateras eftersom egendomen då förs ett led bort från den som har begått förbrottet, något som innebär att egendomen typiskt sett blir svårare att hänföra till sitt ursprung (jfr ”Advokatens överföringar” NJA 2023 s. 708 p. 14).

25. Vid självtvätt föreligger särskilda förhållanden. Många åtgärder som vidtas av den som begått förbrottet måste ses som en vanlig hantering av den egendom som han eller hon har i sin besittning och kan inte i sig anses uppfylla kravet på att gärningen ska syfta till att dölja varifrån egendomen kommer eller främja möjligheterna att tillgodogöra sig egendomen. I sådana fall krävs att det finns någon annan omständighet som visar ett sådant syfte.

Dok.Id 346676

Förverkande

26. I november 2024 infördes nya regler om förverkande i brottsbalken och i samband med det upphävdes bestämmelserna om förverkande i 9 § lagen om straff för penningtvättsbrott (se prop. 2023/24:144).

27. De nya bestämmelserna får tillämpas om det aktuella brottet har begåtts efter ikraftträdandet. Det gäller också i förhållande till utvidgat förverkande, där förverkandet anses utgöra en särskild rättsverkan av det förverkandeutlösande brottet och detta brott därför också anses sätta gränserna för när de nya reglerna kan tillämpas (se a. prop. s. 375).

28. Bestämmelsen om utvidgat förverkande i dess tidigare lydelse innebär att om någon döms för narkotikabrott kan egendom kopplad till honom eller henne förklaras förverkad om det framstår som klart mera sannolikt att egendomen utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Förverkande enligt denna paragraf får dock inte beslutas om det är oskäligt (se 36 kap. 1 b § brottsbalken i dess lydelse enligt SFS 2016:486).

Bedömningen i detta fall

29. F.M. har förvarat 610 000 kr i kontanter på ett fönsterbräde i ett förråd intill köket i sin bostad. Pengarna härrör från brottslig verksamhet och något annat är inte visat än att det är fråga om hans egen brottslighet.

30. Enbart det förhållandet att F.M. har förvarat kontanterna på det sätt som skett ger inte tillräckligt underlag för slutsatsen att åtgärden har vidtagits i penningtvättssyfte. Det har inte framkommit någon annan omständighet som visar att förvaringen skett i ett sådant syfte. Åtalet för grovt penningtvättsbrott ska därför ogillas.

Dok.Id 346676

31. Högsta domstolen gör ingen annan bedömning än hovrätten i frågan om rubricering och straffvärde avseende de brott som F.M., i enlighet med hovrättens lagakraftvunna dom, ska dömas för.

32. F.M. ska därmed dömas för grovt narkotikabrott, dopningsbrott, grov olovlig körning, brukande av falsk urkund och ringa dopningsbrott. Det samlade straffvärdet för brottsligheten motsvarar fängelse i två år och tre månader.

33. Det har i målet inte förekommit sen lagföring, långsam handläggning eller någon annan omständighet som påverkar straffmätningen.

34. Påföljden ska därmed bestämmas till fängelse i två år och tre månader.

35. Det finns inget hinder mot att Högsta domstolen prövar frågan om förverkande. De 610 000 kr som påträffades i F.M.s bostad härrör från brottslig verksamhet. F.M. har dömts för grovt narkotikabrott, ett brott som kan leda till utvidgat förverkande. Ett förverkande är inte oskäligt. Kontanterna om 610 000 kr ska därför förklaras förverkade.

36. D.M. ska få begärd ersättning för försvaret av F.M. i Högsta domstolen. Kostnaden ska med hänsyn till utgången i målet stanna på staten.

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Agneta Bäcklund (referent), Eric M. Runesson, Anders Perklev (skiljaktig) och Erik Sjöman. Föredragande har varit justitiesekreteraren Leo Nilsson Nannini.

Dok.Id 346676

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Anders Perklev är skiljaktig och anser att hovrättens domslut ska fastställas samt att skälen i punkterna 25, 29 och 30 ska ha följande lydelse.

25. Självtvätt bör som utgångspunkt bedömas på samma sätt som åtgärder med egendom som härrör från annans brottslighet. Åtgärder som avses i 3 § första stycket 1 kan alltså föranleda ansvar för penningtvättsbrott även när de vidtas av den som begått förbrottet, om det är visat att gärningen syftat till att dölja varifrån egendomen kommer eller främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde. Bedömningen får göras utifrån samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Som regel konsumerar emellertid förbrottet efterföljande åtgärder med samma egendom. Således ska en gärningsman som döms för förbrottet normalt sett inte dömas till ansvar även för penningtvätt.

29. F.M. har förvarat 610 000 kr i kontanter på ett fönsterbräde i ett förråd intill köket i sin bostad. Pengarna härrör från brottslig verksamhet. Något annat är inte visat än att det är fråga om hans egen brottslighet, men han har inte åtalats eller dömts för något brott som pengarna kan antas härröra från.

30. Förvaring av en så stor mängd kontanter i en bostad kan inte anses vara en normal eller vardaglig åtgärd (jfr p. 22). Genom åtgärden har F.M. dolt sitt innehav av ett penningbelopp vars storlek han annars skulle ha haft svårt att förklara. Det har främjat möjligheten för honom själv eller annan att i ett senare skede använda pengarna, vilket också måste ha varit syftet. F.M. har alltså förvarat pengar som härrör från brottslig verksamhet i

Dok.Id 346676

syfte att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde. Han har därigenom gjort sig skyldig till penningtvättsbrott. Brottet, som är att bedöma som grovt, konsumeras inte av något annat brott som han döms för. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.

_____

Dok.Id 346676